

AZ ÜLDÖZÖTT

Viselkedése sok mindenben hasonlít „A verekedős” című szeptemberi jegyzetünkben taglalt gyerekhez, azzal a különbséggel, hogy míg a másik kibírhatatlan ugyan, de legalább nyíltan vállalja, hogy olyan amilyen, addig az „üldözött” gyerekünk ugyan verekszik - de ő „mindig csak visszaüt”, sokszor alattomosan, asztal alatt csipked, rúg, nyelvet ölt, nem elsősorban haragból, hanem inkább bosszúból dönt fel várat, lök le játékot, dob meg kővel gyereket. Mindenesetre, ahol ő van, ott előbb-utóbb csetepaté üti fel a fejét, sokszor nehezen nyomon követhető, hogy mitől is. Ráadásul mindez nem elég, számomra ebben a magatartásban a legellenszenvesebb az, hogy a huzakodó gyerekek közül - inkább előbb, mint utóbb - mindig kiválik ő (az „üldözött”), s azok után, hogy megkeverte a ... a állóvizet, nem áttall még ő panasszal jelentkezni (minden esetben!), hogy bántották!!! Már sír is, remeg, liheg, teljesen felizgatta az a meggyőződés, hogy őt mindig bántják!!! Ilyenkor a felnőtt agyát előnti a rózsaszín köd, jól letoljuk - hiszen láttuk, hogy ő volt az, aki minden bajt előidézett, s nem áttall mégis jönni, és árulkodni! Mikor elétárjuk általunk látott, végigkísért magatartását, s azt a meggyőződésünket, hogy ő nem következmény, hanem igenis kiváltó ok volt a lejátszódó folyamatokban, azonnal kész a válasz (mindig ugyanaz), - „Igen, de ő kezdte, mert... én meg csak visszaütöttem!” Ellenszenves, visszataszító magatartás!!! De biztos, hogy igazunk van? Biztos, hogy a folyamatot végig láttuk, s nem csak akkor kaptuk fel a fejünket, amikor zaj támadt, s ez már igazán nem a kezdet, hanem a „folyamat” szakasza volt - amiben valóban az ő szerepe volt a döntő? Nem lehet, hogy tévesen ítélünk? Esett már meg velünk az, - ami velem valóban megesett, de mások is beszámoltak már ilyenről - hogy valami „bűnnek”

nincs gazdája, s mi rákérdezzük, pl.: „Gyerekek, ki hagyta itt szerteszét dobálva a kockákat?” A gyerekek kórusban válaszolják: „A Szabó!” - s mi döbbenten állunk: „A Szabó” (aki egyébként Gábor, de a gyerekek minden igyekezetünk ellenére is „Szabó”-nak szólítják - milyen árnyalt kifejezése ez a kirekesztésnek!!!), akiről szó van, ma beteg, nincs is jelen a csoportban!!! (Ha ez nem is esett meg valakivel, olyan biztosan volt, hogy halvány gyanúja támadt az óvó néninek, mintha az illető gyereket aznap egyáltalán nem látta volna azon játék közelében!) Nem árt hát ilyenkor kicsit elgondolkodni, s „lusta óvónőként” leülni, s figyelmesen, okosan, de nagy tapintattal, észrevétlenül nem csak nézni, hanem látni! Mit is fogunk látni? Minden esetben szinte ugyanazt!

1. Egy a gyerek családjához tartozó felnőttet, (anyát, apát, nagyszülőt) aki a gyerekhez közel áll, „kompetens személy”, s aki ha érte jön az óvodába, azonnal azt kérdezi tőle, hogy bántotta-e ma valaki? (Naná - minden napra jut ilyen körülmények között egy vagy több „rémtörténet” arról, mi minden szörnyűség történik itt nálunk pár óra alatt!) Felnőttek garmadát tudnám felsorolni gyakorlati munkámból, akik aztán ilyenkor - ügyelve arra, hogy az óvó néni jól hallja!! - rögtön reagálnak, vérmérsékletüknek megfelelően:

- „De remélem, jól megverted, nem hagytad magad!”
- „Remélem azonnal szóltál az óvó néninek, és ő jól megbüntette!”
- „Ne hagyd magad, üss vissza! Milyen férfi lesz így belőled?”

A vérmesebbje - a gyerek előtt - szemrehányóan szól egyenesen hozzánk:

- „Hallom X bántotta Ferikémet, és nem is lett megbüntetve”

Szinte előttem áll az a nagymama (történetesen az a „Szabó” nagymamája volt!) aki észrevéve unokája vállán egy nagy harapást, szó szerint félresöpört az ajtóból - ahová azért álltam, hogy ha szóhoz jutok elmeséljem neki a ma történeteket, - s berontott a szobába, hogy „akkor most ő kiveri a fogát annak a gyereknek aki Gáborba harapott!!” Szinte összeverekedtünk, mire ki tudtam tuszkolni, a „bűnös” kislány remegve-zokogva ült a babaszobában, s egyszerűen nem lehetett a nagymamát megnyugtatni, hogy nincs igaza, a kislány csak szorult helyzetében harapott, mielőtt Gábor kitörte volna a karját. (Egyébként a kislány valóban a legszelídebbek közé tartozott, aki a légynek sem tudott ártani). Minden győzködés ellenére nagymama és - üldözöttségében bőségesen megerősített!!! - unokája dülva-fúlva távozott, s még sokáig tüntetőleg haragudott rám! Legemlékezetesebb pedig az az apuka, aki miatt egyenesen rendőrt kellett hívni, mert letekintve a lakótelepi erkélyről az óvoda udvarára azt látta, hogy az ő gyerekét valami sérelem éri éppen - nem tudom a részleteket, nem az én csoportomba járt - s ezen felháborodva lerohant, átugrott a kerítésen, s szorgosan nekilátott, hogy akkor ő most itt kitekeri mind a „bűnös” gyerek, mind az óvónők nyakát! Nagy jelenet volt, mire a 240 gyerek között őrzöngő szülőt földre tepertük, s végre megérkeztek a rendőrök!!

Persze ezek a példák nagyon szélsőséges esetek, ilyen ritkán fordul elő - de előfordul! Nagy többségében sokkal szelídebben jelentkezik, de tartósan hat ez a jelenség, maradandó személyiségzavart hozva létre a gyerekekben!

2. Visszatérve a gyerekre: tehát bőséges - számára kompetens - megerősítéssel, megalapozottsággal rendelkezik az ügyben, hogy neki mindig védekeznie kell!!

Mint ilyen, igen kifinomult antennákkal „veszi” a felé irányuló legkisebb elutasító megnyilvánulást (nem csak szóban, hanem metakommunikációban is) elég egy fintor, s ő már ellenakcióba lendül - amúgy is igen alacsonnyá nyomorított - önbecsülése védelmére! Fel sem tételezi, hogy őfelé bárki jóindulattal fordulhat, mindenkitől a legrosszabbat várja, s meg van tanítva: a rosszat meg kell torolni!

3. Hatékonyan működik az „önmagát beteljesítő jóslat” - a legrosszabbat várja el a többiektől? Hát megkapja! A többi gyerek számára hamar nyűgössé válik egy olyan pajtás, akire ránézni sem lehet, nem csak rögtön megsértődik, de még azonnal üt is, így hát elutasítónak válnak, kirekesztik, tettleg elkergetik játékaikból. Ha csak közelít, idegesek lesznek tőle, hiszen már ők sem várnak semmi jót - érzések és tettek teljes összhangban, a helyzet napról-napra „fokozódik”, csontosodik, megszilárdul.

4. Boldogtalan is mindettől a szerencsétlenje, rendesen! Hisz ugyanúgy várná, vágyná a szeretetet, az odafordulást, mint bárki más - de ha megkapja is, nem hiheti - s végül tényleg elfordulnak tőle a gyerekek is, a felnőttek pedig szintén egyre elutasítóbbak kiállhatatlan jelleme miatt. Tehát leülve és őt figyelve azt láthatjuk, hogy tényleg piszkálják: aranyos kislányok irtó undok fintorokat tudnak vágni rá, kis nyelvnyújtogatások esnek meg, a fiúk kicsit odébb lökik, hogy ne legyen útban, mindenesetre semmiképp nem akarják befogadni. Kicsit meglökték? Hát ő visszarágott! És már jön is, sír, remeg, liheg, teljesen felizgatta magát, őt már megint,

öt mindig, öt folyvást bántják, s lám most is....!!! A felnőtt pedig már ismeri, unja ezt a helyzetet, s folyamatosan inkább elhárít, mint megold! Mit lehet itt tenni?

Először is minden ellenérzésünket nagy erőfeszítéssel legyűrve, lássuk meg benne a kicsi gyereket, aki tényleg szenved a fennálló helyzettől! Aki nem tudja tudatosan értékelni, átlátni helyzetét, nem ismer más megoldást, nem tud alakítani sorsán! Még egyszer, nagy nyomatékkal: tényleg szenved! Először is meg kell nyugtatni, (hiszen a remegő, bögő, felhergelten panaszkodó gyerek mit sem fog fel abból, amit mondunk, csak hajtja a magáét!)

Én ehhez a legnyugodtabb, legderűsebb modoromat szoktam harcba vetni: Puhán, kedvesen két kezem közé fogom az izzadó kis kezét (az érintés hatalma -

megnyugtat), s csitítóan nem vagyok hajlandó érteni, amit mond mindaddig, amíg sír: „Nyugodj meg, így nem értem mit mondasz!” Lassan alábbhagy a felháborodás, a lihegés szipogássá csitul. De hiába fordulok jóindulatúan felé, míg szipog, nem érthetem mit mond! Csak akkor hagyom beszélni, amikor minden téren majdnem megnyugodott: teste görcsössége felengedett, normális tempóban veszi a levegőt, tekintete kezd kitisztulni. Igen ám, de még mindig nem hallgatom meg: hiszen az egész gyerek magába van még roskadva: tekintetét ide-oda kapkodja (csak a szemembe nem akar nézni), háta görbe, tartása megroggyant, kezével ruháját gyűrögeti - testbeszéde a szenvedést, a megalázottságot tükrözi! Tehát: - “Hozzám beszélsz, hát nézz a szemembe, húzd ki magad, állj nyugodtan! Mi vagy te: lekvár?” -, s már lehet is ezen kicsit mosolyogni a nagy ijedségre! A test tartása, s a megnyugvás csodát művel: egyszer csak tartása - belső tartása is! - lesz a gyereknek, s már ő sem érti igazán, min is volt annyira felháborodva. Ilyen körülmények között aztán igazán hatásossá válik a „Jutka néni mikor rettentően

csodálkozik” című nagyjelenetem: elkerekedett szemekkel, döböntően lehet megkérdezni: „Ezért rúgtál bele? Ezért zokogtál ennyire? Azt hittem valami szörnyűség történt! Jaj de jó, hogy most így megnyugodtam, nincs semmi komoly baj!” A gyerek kicsit zavarodott, nem érti, mit nem értenek az ő nagy baján - de már ilyen távlatból nem is tűnik akkora bajnak! Mindenesetre abba az állapotba került, amikor már lehet vele „értelmesen beszélni”! Használjuk ki a pillanatnyi helyzetet: álljunk mellé! Ne akarjuk lerázni, ne bagatellizáljuk baját, ne hárítsuk el panaszáradatát: szakítsunk időt, s egyszer hosszasan, mélyen beszéljünk át vele helyzetét. Hallgassuk meg, ahogy ő látja! Nagyon fontos, hogy érezze teljes jóindulatunkat, kedves megértésünket! Ültessük az ölkébe, vagy magunk mellé, fogjuk át a vállát, vagy a kezét, nézzünk a szemébe és kedvesen indítsuk el a panaszáradatot! „Az X, és Y, és Z, és az előbb is, és tegnap is,…” Dőlni fog belőle a panasz - kicsi kora ellenére ugyanis ez irányú gondjait nagyon jól megtanulta szavakba önteni, hiszen minden nap ilyen kérdésekre kell válaszolnia szüleinek, nagyszüleinek! A megoldás csak egy lehet - hosszú, fárasztó, örök törődést igénylő, de lassan célravezető - ha megbeszéljük vele, hogy még mielőtt verekedni kezdene, jöjjön hozzánk panaszkodni! Ha érzi, hogy most mindjárt „behúz egyet” valamiért, rohanjon ide és mondja el, mi a baj, mi „bizisten” segíteni fogunk megoldani. Iszonyú terhet zúdítunk persze ezzel a nyakunkra: íme egy ügy ugyanis, ami miatt hosszú időn át folyamatosan résen kell majd lennünk! Egyrészt hallgathatjuk a panaszáradatot, másrészt eleinte nyilván gyakran el fog a gyerek felejtkezni a megállapodásról (s önmagáról is persze), s mégiscsak belemegy egy-egy harci helyzetbe - ilyenkor azonnal emeljük ki, csináljuk végig újra a megnyugtató lépéseit, majd segítsük rendezni a konfliktust! Roppant fontos ez a mozzanat - hiszen egyszerűen, jól követhető pozitív

mintát kell szolgáltatnunk a társadalmilag elfogadható megoldási lehetőségekről! Mindig úgy rendezzük hát ügyeit, hogy odahívjuk a konfliktus másik (vagy többi) szereplőjét is. Eleinte beszéljük meg mi „üldözöttünk” helyett a helyzetet - lássa hogyan megy ez „komoly emberek között” . Nagyon fontos: minden gyereket csitítsunk le, normális hangon, lihegés, izgatottság jele nélkül hallgassuk meg őket - normál hangon lehet a gondokat legjobban megbeszélni!!! Megtudjuk, ki, miért, mit csinált míg huzakodni nem kezdtek. Soha nem ítélek ezekben az ügyekben, inkább azt szoktam előadni, mit tettem volna, ha én lettem volna ott!

- Nem akarnak veled játszani? Én akkor másutt játszanék!

- Meglökött? Szólnék neki, hogy menjen arrébb, mert nem férek el!

- Leöntötte? Segítenék neki feltörölni. Stb.

Egyben megerősítem abban, hogy vannak helyzetek, amikor jogosan panaszkodik: ha a másik gyerek valóban disznóságot csinált, akkor természetesen - mint bármely más esetben - megkapja érte a szidást.

Ilyen úton lassan már nem tárgyalok helyette, hanem egyre inkább csak „vezetem a tárgyalásokat”, hagyom, hogy mindinkább maguk között - de még előttem - rendezzék a dolgaikat, míg aztán egyre többször fordul majd elő, hogy már elem sem kerül az ügy, egymás között el tudják rendezni!

Titkon azért ezt is figyelemmel szoktam eleinte kísérni, s mikor sikerül valamit verekedés nélkül megoldaniuk, akkor levegőn át szoktam egy-egy csókot küldeni nekik, ami pozitív érzelmeket keltve segít abban, hogy megerősödjék bennük: így csinálták helyesen, s hogy ők már nagyok, és ügyesek. Hónapokkal később ez egy kacsinatássá, majd egy mosollyá szelídül, míg végül oly természetessé nem válik, hogy már észre sem kell vennünk!

Itt kell megemlítenem azt a tényt, hogy ez a probléma igazán mélyrehatóan csak akkor rendezhető, ha magunk mellé tudjuk állítani, partnerré tudjuk tenni azt a bizonyos „kompetens felnőttet” is! E nélkül ugyanis egy idő után azt fogjuk látni, hogy míg a gyerek a csoportban már „rutinosan” oldja meg konfliktusait, alig panaszkodik, s akkor is jórészt joggal - addig délután, meglátva az érte jövő családtagot a „régimódon” sorolja sérelmeit, Miért? Teljesen érthető, és a gyerek felé a legkisebb haragot sem szabad éreznünk! Egyszerűen két malom között őrlődik - mindkét általa szeretett felnőtt elvárásainak meg akar felelni! Mi a konfliktusok megoldását várjuk el - hát ezt teszi, a nagymama sajnálatával akarja kimutatni szeretetét - hát neki is azt nyújtja amit elvár! Ha nem lelünk közös nevezőre, akkor ketten együtt az eredeti személyiségzavarnál súlyosabb jellemhibát hozhatunk létre - sokszor teljes jó szándék által vezérelve! A gyerek ugyanis megtanulja a sunyi alakoskodás fortélyait, az ügyeiért valókiállítás helyett mindig „szélirányba áll”.

Sok kedvességgel törődéssel a felnőtt is meggyőzhető arról, hogy az ő csemetéjét

itt ugyanúgy szeretik, mint a többieket, s sokszor aztán az ilyen szülőből lesz a leghálásabb, legjobb partnerünk! Nagyon ritkán persze találkozunk olyan felnőttekkel, akik alapvetően ellenségesek, de legtöbbször az ilyen aggódást a felemás élethelyzet szülte lelkiismeret furdalás hozza létre a szülőben: szívből szereti gyermekét, és minél több időt és figyelmet szeretne rá fordítani, ugyanakkor az élet arra kényszeríti, hogy nap mint nap órákra elszakadjon tőle, „belökje az óvodába” mert vagy a pénz miatt dolgoznia kell, vagy egyszerűen még szereti is a munkáját, s miközben élvezné, megrontja az aggódás: jó helyen van-e a gyereke??? Engedjük hát, hogy minél inkább beelásson életünkbe: jöhessen, kérdezhessen, beszélgethessen! Lehetőleg tudjuk

meg, mi aggasztja leginkább, s arra kapjon megnyugtató feleletet! (Sose felejtsem el azt az anyukát, aki napokig aggódott óvodakezdő gyerekéért, hogy „Ugye nem tömjük meg hússal, mert azt nem szereti?!” Hiába magyaráztuk, hogy itt minden gyerek annyit eszik, amennyi jólesik neki, azért a gyanú élt benne, egész addig, míg végső kínomban egy kis humor szaladt ki a számon:

„Nézzen ránk: ha nem eszik a gyerek, több marad nekünk! Úgy nézünk ki, mint akik nem örülnek ennek?” Az anyuka tetőtől-talpig végignézte nem kis természetet, s ettől kezdve láthatóan megnyugodva bízta ránk minden nap csemetéjét! Sőt, végül jó barátságba is keveredtünk, s ekkor nevetve emlékezett vissza, hogy komikus, de tényleg attól az „érvtől” nyugodott meg!)